

УДК 930.25(477.86)
ББК 63.4(4 Укр)

Петро Сіреджук
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ВІДОМІ Й НЕВІДОМІ СТОРІНКИ СКРИЖАЛЕЙ МАНЯВСЬКОГО СКИТУ

У статті порушено проблему маловідомих і невідомих фактів про Манявський Скит, які почерпнуті зі скарбниць вітчизняних і зарубіжних архівів. Вони заповнюють окремі прогалини в літописі однієї з найвидатніших святинь Прикарпаття.

Ключові слова: Манявський Скит, пожертвування, надання, ченці, монастир.

Перші витoki монастиря оповиті легендами. За народними переказами, його виникнення відносять до XIII ст. Сюди після Батиєвого погрому з Києво-Печерської лаври прибули ченці Пахомій та Іоанникій, які заклали новий монастир. Розповідають, що до нього навідувався навіть князь Галицько-Волинської держави Данило Галицький. Пізніше, під час монголо-татарської навали, його спалили азіатські ординці.

Перший дослідник Манявського Скиту Іван Вагилевич від жителів Маняви й Хмелівки записав розповідь, що монастир закладено 1281 р. і він простояв понад 300 років, а потім з невідомих причин припинив своє існування¹.

Науковці припускають, що витoki цього монастиря сягають 1262 р. Його засновниками були ченці з Галича. Іпатіївський літопис свідчить, що в ньому похрещено литовського князя Войшелка, сина Міндовга, який прийняв чернечий сан. Вони гадають, що цей монастир мав назву Іванівського, а 7 липня було, як і тепер, відпустовим днем².

Відродження Манявського Скиту приписують Іову Княгиницькому (1550–21.12.1621). Він був родом з бідної міщанської родини шляхетського роду Тисмениці. Богословську освіту здобув в Унівському студитському монастирі. Далі продовжив навчання в знаменитій Острозькій академії. Після її закінчення вчителював при дворі князя Василя Острозького. У молодому віці двічі побував на горі Афон у Греції, де прийняв чернецтво під іменем Іезекіїля. Там прожив 12 років. Після повернення на Прикарпаття роздав своє майно бідним і поселився в Унівському монастирі, де прийняв схиму під іменем Йова. Княгиницький займався видавничою діяльністю, зокрема, у 1604 р. видав Октоїх. Підтримував листування з визначними культурними діячами свого часу: Іваном Вишенським, Транквіліоном-Ставровецьким та ін. Як літературознавець дав детальний огляд праці "Зерцало богослов'я" Транквіліона-Ставровецького. Історики вважають, що цей огляд є першою спробою української літературної критики. Окрім того, він ще був письменником-полемістом, художником, поліглотом і послом князя К.Острозького³.

Як свідчить життєпис преподобного отця Іова, виявлений Антоном Петрушевичем у Підгірцівському монастирі й опублікований 1860 р., заново Скит у Маняві відкрито 1611 р. Того року за допомогою ченця Теодора з Пітрича, шляхтянки українського походження Анастасії з Балабанів Волянської, близького друга одного із заможніших людей Петра Ляховича було зведено першу монастирську церкву Святого Хреста⁴.

Розбудова монастиря розпочалася з 1619 р., коли на кошти Марії Могилянки, дочки молдавського господаря Єремії Могили, на території Скиту стали будувати церкву за зразком дерев'яного Хресто-Воздвиженського храму в Києві⁵. З 1620 р. монастир почали обносити високими кам'яними мурами та для оборони звели ще три башти. На його територію можна було потрапити тільки через в'їзну, а вийти з виїзної брами. Як і кожна оборонна споруда того часу, монастир мав підземні ходи, які вихо-

дили в глибині гір і лісів. Один з них вів на гору Вознесінку, де красувалася церква Вознесіння Господнього. Під час татарських набігів у ньому переховувалося населення навколишніх сіл. Неподалік монастиря знаходиться Блаженний Камінь – величезна скеля з гротом, яка, за легендами, була притулком для перших ченців. З-під каменя століттями витікала вода, а коли монастир закрили, то не текла до його відродження в 1998 р.

На його території, окрім церков, ще знаходився жилий будинок для монахів на 11 келій. За мостом перед монастирем були господарські будівлі: стайні, шопи, возівні, шпихлер тощо та хатини монастирської прислуги, які держава після закриття монастиря продала. Архітектура монастиря та частина його внутрішнього оздоблення виконана Павлом Гавриловичем, василіянським монахом з Калуша. Він був не тільки талановитим архітектором, але й дуже здібним художником і різьбярем⁶.

Розквіт монастиря припадає на другу половину XVII ст., тобто після надання Константинопольським патріархом статусу ставропігії. З тих пір Український Афон підпорядковувався лише Константинополю. Він підтримував контакти з Києвом, православним світом придунайських князівств, Волощиною, Грецією, Кримом, Литвою, Молдавією, Німеччиною, Росією. Йому виявляли покору 556 інших православних монастирів Руського воєводства, Волощини та Молдавії, з них найбільші: Драгомирненський, Сучавський, Путненський, Немецький⁷.

Першим ігуменом монастиря був чернець Теодозій (в миру Дмитрій; 1550–24.08.1629) – автор “Духовного Заповіту” (Статуту) для своїх монахів. Родом походив із с. Пітрич, поблизу Галича. Рукоположений в ієромонахи єпископом Авраамом Стагонським 15 серпня 1613 р. Його духовним наставником був Іван Вишенський, який забрав Дмитра на навчання до Львова. Після закінчення львівських студій став високоосвіченою людиною свого часу із широким творчим діапазоном: композитора, музикознавця і богослова. Сучасна болгарська дослідниця хорового співу Єлена Тончева вважає Теодозія одним з найбільш освічених і стверджує, що він є основоположником “монастирської співочої практики”. Окрім прямих релігійних обов’язків, Теодозій ще займався суспільно-громадською, будівничою, літературною і педагогічною діяльністю. Ігуменство Теодозія 17 разів підтверджували 12 старців. З усіх ігуменів він найдовше управляв Манявським Скитом. Найбільша його заслуга полягає в тому, що він добився повної незалежності й самоврядування для монастиря. Окрім Манявського Скиту, одночасно був ігуменом і монастиря в Угорниках. Також ігумен зумів підпорядкувати під своє начало всі православні монастирі, які знаходилися на території Белзького, Подільського й Руського воєводств.

Манявський Скит мав великий авторитет не тільки у віруючого міського населення, але й у керівництва польської держави. Зокрема, польський король Владислав IV надав монастиреві 26 жовтня 1634 р. у Львові грамоту, у якій указано, що наявну землю закріплено за монастирем. У замку Галича він також підтвердив надання воєводи Брацлавського Станіслава Потоцького, датоване 12 липня 1628 р. Подібну грамоту монастиреві надав інший польський король – Ян Казимир 28 липня 1653 р.⁸

У період розквіту монастиря в 1640 р. у ньому налічувалося 200 ченців. Як зазначав свого часу Петро Могила, це був найбільший православний монастир на цілу Україну⁹.

Перших великих матеріальних збитків монастир зазнав 1667 р., коли татарські ординці спалили монастирську церкву, збудовану за ігумена Теодозія. Повторно монастир зазнав катастрофічних руйнувань 6 вересня 1676 р., коли турки зі своїм полководцем пашею Ібрагімом, прозваним у народі за жорстокість Шайтаном (чортом), напали на святу обитель і спалили її¹⁰.

Після відходу турецьких військ з Маняви й Прикарпаття недограбоване ворогами монастирське добро стали розтягувати окремі нечестивці. Чутки про варварське ставлення до святині докотилися до глави польської держави. 21 грудня 1676 р. польський король Ян III спеціальним листом-зверненням апелював до трьох найвпливовіших достойників краю – Станіслава Яблоновського, Домініка Потоцького та Петра Куропатви, щоби ті взяли під свою відповідальність охорону Манявського Скиту з метою не допустити подальших пограбувань і розкрадання цінностей цієї святині¹¹.

Кошти на відновлення монастиря присилали молдавські господарі та московський цар. Зокрема, монарх москвинів Федір Олексійович подарував манявським ченцям срібний хрест і лист-завіряння, датований 19 липня 1680 р., у якому стверджувалося, що кожних п'ять років із царської казни манявським монахам буде виділятися по триста російських рублів. Через п'ятнадцять років Скит заново відбудовано¹².

Ченці займалися й господарською діяльністю. Зокрема, на місцевій солеварні закуповували сіль і возили її продавати на Волинь і далі в Україну. Там її міняли на зерно та інші продукти харчування. Так, у присязі, даній у Галицькому замку 29 квітня 1699 р., зазначається, що пресвітер Серафим і диякон Віталій 16 мажами везли продавати на Волинь сіль або її обміняти на зерно для власних потреб монастиря. Окрім того, згідно з привілеєм Володислава Рея, старости Краснополя (Солотвина), датованим 13 серпня 1673 р., манявські ченці мали право безплатно варити сіль у Краснополі на двох черинах. Цей привілей пізніше був підтверджений і польськими королями: Яном Собеським (12 липня 1686 р.) і Августом II (24 жовтня 1698 р.)¹³.

Монастир існував також завдяки великим пожертвуванням, які робили віруючі різних станів. Наприклад, шляхтич українського походження Павло Жураківський із с. Голинь 1634 р. подарував монастирю в урочищі Прикре сіножать на 30 косарів, а також лаз на ньому в селі Росільній на Богородчанщині. 5 березня 1650 р. шляхтянка Марухна Грабовецька із села Жураки заповіла Скитові 400 злотих. Селянин Яцько Черевко з Бабчого Богородчанського ключа 16 червня 1652 р. відказав йому свій земельний наділ. 26 червня 1676 р. Василь Загвіздецький цьому монастиреві дарував 1 000 злотих. У 1680 р. так само вчинили Петро й Настя Жураківські з Журак¹⁴; 1698 р. Степан Жураківський пожертвував 5 000¹⁵. Дещо пізніше дрібний шляхтич українського походження Мартин Жураківський подарував 1753 р. монастиреві частину свого городу з назвиськом Кубаївський, котрий знаходився неподалік церкви в Жураках. Дарування відбулося в присутності ігумена монастиря Никодима Назаркевича і всіх монахів. Цей город з північної сторони торкався обійстя отця с. Жураки, із західної – межував з маєтком пана Пастерського, з південної – сягав до дороги, що проходить повз церкву. Другу половину свого городу він записав на церкву в Жураках. Дарування підписано в Жураках 1 березня 1753 р. у резиденції на фільварку монастиря Скитського. За свідків була сільська шляхта: Анна Жураківська, Петро Сватек, Василь Ошовський, Якуб Кремінський і Микола Пастерський, які засвідчили це власними підписами. Землі монастиря межували також із державним селом Галицького староства Бабче¹⁶.

Монастир з 1676 р. підтримував контакти з православною церквою Москви й звідти до нього надходили богослужбні книги. Росія виділяла для нього великі кошти.

Російська володарка Катерина II прислала монастиреві гафти й матеріали на ризи, які ще наприкінці XIX ст. можна було оглянути у Львівській греко-католицькій духовній семінарії. Граф російської держави Петро Рум'янцев звертався до губернатора Галичини, щоби той не ліквідував монастир¹⁷. Опікувалися монастирем і молдавські воєводи та господарі. Зокрема, молдавський господар Євстахій Дабиза грамотою від 18

березня 1665 р. дарував манявським ченцям село Мамаївці з 20 хатами підданих, з млинами на Пруті й чотирма пасіками, щоби вони згадували достойника у свосму пом'янику. Завдяки згоді з володарями молдавської держави, Скиту з 31 березня 1648 р. підпорядкували заснований 1581 р. занепалий православний монастир у Сучаві, який манявські ченці відродили 1642 р.¹⁸.

У монастирській Святовоздвиженській церкві поховані І.Княгиницький та ігумен Теодозій, гетьман Іван Виговський і його дружина Ольга Стеткевічівна, мати єпископа Шумлянського Анна Шумлянська, молдавський господар Василь Туркул. За народними легендами, до монастиря навідувався легендарний ватажок карпатських опришків Олекса Довбуш.

Монастир був великим культурним й освітнім центром на теренах заходу України. У його стінах знаходилася одна з найбільших бібліотек Прикарпаття з безліччю стародруків. Тут були не тільки релігійні рукописні, але й друковані книги для проведення богослужіння, також світська література. Так, згідно з актом передачі-опису, складеним 7 липня 1785 р. отцем Паладієм Касиновським для василіанської обителі в Чернівцях, до чернівецької святині передавали: монастирський статут, Великий Требник, молитовник, два Октоїхи, два звичайних Требники, чотири Псалтирі, 14 примірників Мінеї, Руську граматику (Граматику української мови. – П.С.), Печерський патерик, п'ять рукописів тощо¹⁹.

Після закриття Скиту найцінніші книги віддали нововідкритій бібліотеці Львівського державного університету, а цінні речі – духовній семінарії у Львові. Монастир мав цінні рукописи. Деякі з них опинилися в монастирі в Підгірцях, інші – у Центральному Василіанському Архіві при монастирі святого Онуфрія у Львові, а найбільш ранні документи вивезені до монастиря в Сучаві, який донині є діючим і знаходиться на території Румунії.

Частина книг, як зазначає І.Шараневич, ченцями була продана, зокрема отцям парафій Богородчанського й Надвірнянського деканатів. Одну з них – Тріодь Пісну – придбали парафіяни с. Ляхівці, другу – Торжественник Мінейний (Житіє св. Амвросія Медиоланського) – віруючі с. Перерісль, третю – Євангеліє – жителі с. Раковець, а четверту – Євангеліє є невідомого походження. Усі вищезгадані книги придбані різними особами для наукової бібліотеки НТШ у Львові. Приміром, в отця із с. Ляхівці Тріодь Пісну 1 жовтня 1904 р. купив Б.Заклинський. Тепер ці рукописні монастирські книги XVI ст. зберігаються у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки Академії наук України імені В.Стефаника. Деякі стародруки бібліотеки монастиря сьогодні бережуть державні книгозбірні Відня²⁰.

Окрім бібліотеки, при Скиті діяла й художня школа. Вона заснована з ініціативи ігумена Феодосія. Відомим архітектором і маляром монастиря був Павло Гаврилович, уродженець м. Калуш. Окрім малярства, митець у монастирі виконував і різьбярські роботи²¹.

Свого апогею малярська монастирська школа сягнула в першій половині XVIII ст., коли її очолював художник-чернець Іов Кондзелевич. У 1698–1705 рр. під його керівництвом створено так званий Богородчанський іконостас – визнаний шедевр українського мистецтва рубежу XVII–XVIII ст. Його зробили для Христо-Воздвиженської церкви монастиря. Коли Манявський Скит закрили, то іконостас продали в Богородчани й від останнього місцезнаходження він отримав назву Богородчанський. Цей монастирський іконостас з 1923 р. зберігається в національному музеї імені Андрея Шептицького у Львові²².

У прославленому монастирі діяла також професійна хорова школа партесного співу з п'ятилінійною системою нотного запису. У Болгарії опубліковано факсимільне видання найдавніших розспівів болгарських, волинських, київських, острозьких і скитських, які створені в Маняві. Їх часто виконує камерний хор радіо й телебачення Болгарії. Платівку з окремими скитськими розспівами цього колективу подаровано музеєві Скиту болгаркою Оленою Тончевою²³.

Монастир мав свою печатку овальної форми розміром 25x30 мм. У верхній частині легенди зображено невеликий трикутник з маленьким колом – символ Всевидячого Ока в сяйві променів, а під ним дві великі букви М, немов накладені одна на одну, а також із правого боку дві маленькі букви слов'янського алфавіту мс, під якими, мабуть, слід розуміти Манявський Скит. Цією печаткою відтиски робили на розплавленому сургучі червоного кольору. Один з них у доброму стані вцілів донині й зберігається в теці "Манявський Скит" фонду краєзнавця Антонія Шнайдера в державному архіві на Вавелю в Кракові²⁴.

Сюди, до Скиту, на Великодню сповідь приходили віруючі не тільки з близьких, але й віддалених сіл Косівщини, Надвірнянщини, Богородчанщини: з Лесівки недалеко від Богородчан, Назавизова поблизу Надвірної, а також з Монастириська неподалік Косова. Так, візитатор Львівської греко-католицької єпархії, візитуючи 1741 р. Назавизівську парафію на Надвірнянщині, зобов'язав отця Василя Яворського не сповідати тих віруючих села, які відвідують Манявський Скит. Парафіяни Василь Жовнір, Іван Погонців, Михайло Серулюків, Дмитро Риндзя, Михайло Пипцюк із села Монастириська на Косівщині, як зазначає 1763 р. у списку парафіян парох церкви святого Миколи Ян Воронович, на Великодню сповідь ходили до Манявського Скиту або на Волощину, тобто до православного монастиря за Вижницею на Буковині²⁵. Доцільно зазначити, що храмовим святом цього монастиря було свято Воздвиження Чесного Хреста. На храмове свято до Скиту сходилися віруючі й після його закриття. Відомо, що в це свято богослужіння тут ще відбувалися аж до початку Другої світової війни²⁶.

Ченці Манявського Скиту брали безпосередню участь у відродженні давніх руських монастирів. Так, у 1659 р. монахи Созонт Ломиковський та Ілля Гостиславський відродили монастир у с. Підгірці на Львівщині, який згодом став одним з найбільших у Львівській єпархії. Вони із собою прихопили статут-манускрипт з описом життя засновника Манявського монастиря, який був опублікований у другій половині XIX ст., та Манявський збірник кінця XVII ст.²⁷.

Острівець православ'я не був до вподоби василіанам. Їх провінцал Й. Братковський 1774 р. виступив з ініціативою закриття Манявського Скиту. Австрійська влада прислухалася до голосу василіан і цісар Франц Йосиф II 1 липня 1785 р. розпорядився його закрити. Майно Манявської святині було прилучено до буковинського релігійного фонду й оцінено на суму 69 802 злотих ринських і 27 крейцерів²⁸.

Акцію ліквідації монастиря у вересні 1785 р. здійснив комісар Станіславівського циркулярного уряду І. Ящевський спільно з адміністратором манявської солеварні Штрассером. На той час ігуменом Скиту був Ісак Протасович, вікарієм – Кирило Білінкович, а протоігуменом – Адам Георгевич, 23 ієромонахи: Феронтей Серкович (72 р.), Пеласій Левський, Гаврило Назаркевич, Роміл Іфтемевич, Теодозій Черніков, Паладій Каліновський (41 р.), Антип Василевич, Партеній Димитревич, Спиридон Обалновський (Меджибіж), Самсон Собінський, Теофан Левський (Скала), Ісидор Єсенкович, Бартоломей Бучковський (Долина), Гаралампій Корпович (35 р., Кодак), Онуфрій Короч (Погребище), Бенедикт Валешний (Коломия); сім ієродияконів: Тимон Діткевич, Софрон Засаревич (Ярослав), Евстратій Йоаннович (Золотна), Серафим Василевич

(Кукільники), Анастасій Йоаннович (Манява), Вілатій Павлович (Долина), Іпатій Іванович, 24 монахи: Йесей Теодорович, Іфтемій Йоаннович, Серапіон Іванов (Підгайці), Зосим Живаковський, Макарій Теодорович (Меджибіж), Кіпріан Василенко (Галич), Боніфатій Димитревич (Підгайці), Силуан Іванович, Пімен Мартилотолпій, Полікарп Павлович (Меджибіж), Поліев Словодзка, Методій Малаховський, Орест Лушка (Болехів), Тадеус Вісаковський, Себастьян Зелінський (28 р.), Бенедикт Симеонов (26 р., Серафинці), Антон Петров, Галактіон Теодорович, Кіріак Антонов, Кириней Григорович, Іоанн Симеонов (Гусятин), Барсоновій Йоаннович (Окопи), Мелхіседек Симеонов (Садгора), Іоїл Левицький (Серафинці) і Теофілакт Єсінський (Галич). Серед монахів найстарішим за віком були ієромонахи Феронтей Серкович (72 р.), Теофан Левський і Гаврило Назаркевич (по 70 р.)²⁹. Бездомні ченці Манявського монастиря знайшли притулок у буковинських монастирях – у Путні, Драгомирні та Сучаві³⁰.

Щоправда, в описі Галичини 1786 р. дещо інша думка: “Скит або пуца з монастирем василіанів неуніатів є філіалом київського Печерського монастиря, з котрого ту і особи на проживання присилають в потребі, і величні мажі з провіантами їдуть. Тутешня церква з срібними куполами, ледве не найбагатша з усіх церков різних обрядів в Галичині була перед тим”.

Худоба й інвентар монастиря були продані, а виручені 639 злотих ринських і 35 крейцерів пішли на розвиток шкільної справи в солотвинській околиці. Іконостас Воздвиженської церкви, найкращий у всій Галичині, за 80 золотих ринських продано церкві в Богородчанах. Великий дзвін Скиту при зніманні розбився, два середніх опинилися в різних місцях: один – у Солотвині, а другий – у Зарваниці. Вежовий і стінний годинники, велике окуте сріблом Євангеліє, хрести, книги передані греко-католицькій семінарії у Львові, а будинки монастиря продано 1793 р.³¹.

Скит мав три церкви – Воздвиженську, Богородичну й новозбудовану. Першу продали для української громади в Надвірній. Під час Першої світової війни церква згоріла. Доля двох інших невідома. Решта споруд покинутого монастиря поступово занепадала...

У 1970–1980 рр. частину споруд Манявського Скиту було реставровано. У них 1980 р. було відкрито історико-архітектурний музей. У 1998 р. відреставрований Манявський Скит передано Українській православної церкві. Із цього часу почалося справжнє відродження монастиря. Стародавня святиня нині піднялася з руїн у всій попередній красі та величі. Сьогодні цей православний монастир є одним із найбільших на західноукраїнських землях.

Історичне значення Манявського Скиту полягає в його великому впливі на місцеве духовенство, адже Львівська єпархія повністю прийняла унію тільки 1700 р. Також він був найбільшим культурним центром Прикарпаття, котрий готував кадри місцевих художників і спеціалістів хорového співу.

1. Wagilewicz J. Monaster Skit w Maniawie / J. Wagilewicz. – Lwów, 1848. – S. 13-14.
2. Коссак М. Короткий погляд на монастирі і на монашество руське, від заведення на Русі віри Христової / М. Коссак. – Львів, 1867. – С. 64, 163.
3. Йов Княгиницький // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. Перевидання в Україні. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 907; Dziedzicki L. Maniawa / L. Dziedzicki // Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1885. – Т. VI. – S. 93–94.
4. Петрушевич А. Жизнь преподобного отца Іова / А. Петрушевич // Зоря Галицкая яко Альбумъ на год 1869. – Львов, 1860. – С. 225–251; Dziedzicki L. Maniawa / L. Dziedzicki //

- Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1885. – Т. VI. – S. 94.
5. Хавлюк М. Угорницький монастир / М. Хавлюк. – Коломия, 1996. – С. 14, 15, 17; Potocki M. Zabytki starożytne w Galicyi / M. Potocki // Przewodnik naukowy i literacki. – Lwów, 1874. – Т. II. – S. 570.
 6. Barański K. Przemieñli zagoñczycy, chliborobi, chasydzi... Rzecz o ziemie stanisławowsko-kołomyjsko-stryjskiej / K. Barański. – London : Panda Press, 1988. – S. 276.
 7. Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1464.
 8. Dziedzicki L. Maniawa / L. Dziedzicki // Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1885. – Т. VI. – S. 94.
 9. Barański K. Przemieñli... – S. 276.
 10. Baliński M. Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statystycznym / Baliński M., Lipinski T. – Warszawa, 1845. – Т. II. – S. 751; Низовський А. Манявський Скит / А. Низовський // 100 чудес України. – К. : Арії, 2008. – С. 244–246.
 11. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАЛ України), ф. 13, оп. 1, спр. 422. – С. 213–214.
 12. Целевич Ю. Історія Скиту Манявського / Ю. Целевич. – Львів, 1887. – С. 61.
 13. ЦДАЛ України, ф. 6, оп. 1, спр. 161. – С. 783–784; Целевич Ю. Історія Скиту Манявського / Ю. Целевич. – Львів, 1887. – С. 41.
 14. ЦДАЛ України, ф. 5, оп. 1, спр. 183. – С. 3194; Целевич Ю. Історія Скиту Манявського / Ю. Целевич. – Львів, 1887. – С. 37.
 15. ЦДАЛ України, спр. 183. – С. 3194; спр. 218. – С. 544.
 16. ЦДАЛ України, спр. 262. – С. 347.
 17. Sygma W. Malarstwo Cerkiewne na Rusi / W. Sygma // Kwartalnik Historyczny. – Lwów, 1887. – S. 184.
 18. Целевич Ю. Історія Скиту Манявського / Ю. Целевич. – Львів, 1887. – С. 33–34.
 19. Archiwum Państwowe w Krakowie na Wawelu (dalej – APKW), TS, sygn. 1462, k. 36–37.
 20. Кириличні рукописні книги у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України : каталог. – Львів : Оріяна-Нова, 2007. – Т. I : XI–XVI ст. – С. 176, 376–377, 391–392.
 21. Barański K. Przemieñli zagoñczycy, chliborobi, chasydzi... Rzecz o ziemie stanisławowsko-kołomyjsko-stryjskiej / K. Barański. – London : Panda Press, 1988. – S. 276.
 22. Sygma (Loziński) W. Malarstwo cerkiewne na Rusi / W. Sygma // Kwartalnik historyczny. – Lwów, 1887. – R. 1. – S. 149–209; Возницький Б. Творчість українського художника Іова Кондзелевича / Б. Возницький // Львівська картинна галерея. Виставки. Знахідки. Дослідження. – Львів, 1967. – С. 55–63; Мисюга Б. Богородчанський іконостас : реставрація, пошуки, знахідки / Б. Мисюга, М. Откович // Київська Церква. – 2000. – № 5 (11). – С. 98–106; Лильо-Откович З. Про іконостас церкви Воздвиження Чесного Хреста з монастиря Скит Манявський в архівних джерелах / З. Лильо-Откович // Інформаційний випуск, присвячений реставрації іконостаса церкви Воздвиження Чесного Хреста монастиря Скит Манявський. – Бюлетень 7. – Львів, 2006. – С. 58–61.
 23. Грабовецький В. Скит Манявський – перлина історії, культури та мистецтва на Прикарпатті / Володимир Грабовецький // Українські святині Прикарпаття крізь віки. – 2-ге вид., доповн. – Івано-Франківськ, 2009. – С. 233.
 24. APKW, TS, sygn. 1462, k. 9–12, 23, 36.
 25. ЦДАЛ України, ф. 201, оп. 1, спр. 42, арк. 2; Національний музей у Львові імені А. Шептицького, ВР. Рл, спр. 16, арк. 166, 366 зв.
 26. Киселевський Ю. Скит Манявський в боротьбе за православну веру / Ю. Киселевський. – Львов, 1937. – С. 25.
 27. Кольбух М. Монастирські збірки кириличних рукописних книг у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника / М. Кольбух // Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника : доп. та повідомлення міжнар. наук. конф. (Львів, 28–30 жовт. 2010 р.). – Львів, 2010. – С. 363.

28. Мацієвський М. Короткий погляд на монастирі і на монашество руське, від заведеня на Русі віри Христової / М. Мацієвський. – Львів, 1867. – С. 166–167.
29. APKW, TS, sygn. 1462, k. 51–57.
30. Коссак М. Шематизм... – С. 203.
31. Dziedzicki L. Maniawa / L. Dziedzicki // Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1885. – Т. VI. – S. 95.

Petro Siredzhuk
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Known and unknown pages of Manyavsky Skyt tablets

The article is devoted to the problem of known and unknown information about Manyavsky Skyt that gleaned from the treasures of Ukrainian and foreign archives. They fill in some gaps in the annals of one of the greatest shrines of Prycarpathia.

Key words: Manyavsky Skyt, donations, giving, monks, the monastery.